

Sylvie Currin Kořánková

Ilustrace a grafika

2009

Škola: Vysoká škola uměleckoprůmyslová

Jméno a příjmení studenta: Sylvie Currin Kořánková

Téma diplomové práce: Intimita. Svět modelingu a jeho prostředí

Ateliér: Ilustrace a grafika

Vedoucí diplomové práce: MgrA. Juraj Hotváth

Konzultant z Katedry dějin umění a estetiky: Mgr. Lada Hubatová-Vacková

Oponent: Prof. Henning Wagenbreth

Rok obhajoby: 2009

Tématem mojí diplomové práce je intimita. Jelikož je toto téma značně široké, snažila jsem se najít užší význam, který pro mě slovo intimita znamená. Po delším hledání jsem začala zpracovávat vlastní zkušenosti, které jsem nabyla během dlouholeté práce modelky. Tomuto ale předcházela poměrně dlouhá doba, kdy jsem se snažila definovat to, co chci ve své diplomové práci pro níž jsem si zvolila formu autorské knihy vytvořené pomocí grafických technik, sdělit. Pro autorskou knihu jsem se rozhodla celkem snadno. V době studia jsem totiž sice vytvořila několik autorských knih, ale žádnou jsem nerealizovala v grafických technikách, a přitom mě to lákalo. Originální umělecký tisk má totiž nesporné přednosti a kvalitu oproti digitálnímu, nebo tisku, ve kterém hráli úlohu při reprodukcí počítače. Především je to půvab kresby bez rastru, plnost a jasnost barev, které lehce uplývají na papíře, půvab reliéfně otačené matrice a celková originalita a rukodělnost, která je z uměleckých tisků patrná. Při hledání nejvhodnější tiskové techniky pro realizaci svojí autorské knihy jsem dospěla k uměleckému, nebo také autorskému ofsetu, který jsem doplnila tiskem z výšky.

O tématu intimity jsem ze začátku zdlouhavě přemýšlela. Nechtěla jsem toto téma pojmout tak, aby kniha nakonec působila banálně. Cítila jsem, že chci vytvořit knihu s křehkým, optimistickým sdělením, takovou, kterou mohu diváka potěšit a pobavit.

Zabývala jsem se tedy zpočátku vzpomínkami, ve kterých jsem nalézala nejen dotyky radosti, pocitu domova, bezpečí a péče, ale také komickými i tragikomickými momenty.

Záměr zobrazit takové vzpomínky jsem ale postupně opustila, protože šíře a rozmanitost zážitků byla taková, že jejich poskládání do knihy bez určitého příběhu by působilo chaoticky. Zážitky jsem tedy vybrala a utřídila dle míst, kde se odehrály, ale v knize jsem postrádala určitý začátek a konec. To pro mě asi vzhledem k tomu, že se jednalo o mé osobní prožitky, nebylo lehké určit. Ačkoliv jsem byla celkem fixovaná na prvotní myšlenku, kterou bylo vytvořit, na rozdíl od větší části mé předešlé tvorby, něco optimistického, při samotné práci jsem se nakonec přiklonila pouze k oblasti modelingu, která ale pro mě znamenala i pocity osamocení, nedostatečnosti a falešnosti. Uvědomila jsem si, že jsem k tomuto prostředí, ve kterém se odrážejí i problémy současné společnosti velmi kritická, a tento stav v sobě nemohu potlačit. Rozhodla jsem se tedy toto téma, které mě vnitřně zneklidňuje, po racionálním zvážení osobních zkušeností, zobrazit spíše ironicky, abych se vyhnula přímé kritice a divákovi dala prostor, a pouze ho navedla k utvoření vlastního názoru.

Knihy má určitý deníkový charakter. Použila jsem tuto formu, jelikož se mi zdá, že koresponduje

s tématem intima a že může uvést diváka, kterému je svět módního průmyslu mnohdy vzdálen, do tohoto prostředí nezvyklou osobní formou, která navíc vlastním technologickým zpracováním a pojetím působí jako protipól k dané profesi.

Hlavní myšlenkou mojí práce bylo vyjádřit syrovost modelingového světa, jehož smyslem je obchodovat s lidským, primárně ženským, tělem na základě jeho atraktivity. A protože je tento svět řízen hlavně muži, představila jsem je v rolích, ve kterých jsem je poznávala. Divákovi jsem chtěla prostřednictvím své autorské knihy přiblížit nereálný svět, jehož hlavním znakem je neopravdovost a maska. Šlo mi o odhalení paralelního života modelky, který není vždy takový, jaký se zdá.

Obsahem knihy je lehce nastíněný příběh, který jsem vytvořila volně navazujícími obrazy. V něm jsem znázorňovala mladou ženu (nejedná se ale o jednu a tutéž), která se pohybuje ve světě módního průmyslu. Na obrazech se odehrává mnohdy na první pohled nesrozumitelný děj. Znázorňovala jsem jakési jevištní scénické prostory, ve kterých se objevují celkem nepatrné postavy, které působí jaksi izolovaně, a ve velkém prostoru ztraceně. Ty dělají všemožné činnosti související s jejich zaměstnáním. Oblékají se, líčí, předvádí šaty nebo se baví na diskotékách a v nočních klubech, kde mají jako V.I.P. vstup a pití zdarma.

Název knihy jsem čerpala z vlastní zkušenosti. S větou: „Nemám tě mít rád, mám tě prodat.“ jsem se setkala při své první cestě do Milána, kde jsem tehdy šestnáctiletá začínala pracovat jako modelka. Při rozhodování nad pojmenováním knihy padla volba na tuto větu, jelikož si myslím, že dobře vystihuje problematiku, kterou se snažím divákovi nastínit.

Ačkoliv je moje autorská kniha zaměřena na modeling, při její tvorbě jsem vycházela z celkového obrazu sociální a vztahové situace nejen v daném kulturním prostředí, ale i v naší společnosti. Domnívám se, že platforma modelingu, kterou jsem si ve své diplomové práci zvolila, je určitou paralelou a zároveň zdůrazněním a vyostřením problematiky vztahů mezi muži a ženami. Mimo jiné jsem usilovala o ilustrování zkušenosti, při níž je intimita těla vystavena hodnotícím pohledům a hledáčku kamer. Kdy je atraktivní vzhled těla zdrojem peněz a intimní duševní prožívání odsunuto do pozadí, jelikož na tuto součást lidské bytosti není brán při vyobrazení těla zřetel, a o níž v podstatě nejde. Hraje-li pak duševní projev v modelingu nějakou úlohu, pak se týká zejména přidělené role a jejího performování. Domnívám se, že se v této profesi dá spatřit jeden z problémů naší doby. Tím chápu zobrazování a využívání lidského těla, především tradičně ženského, jako objektu, bez návaznosti na hlubší podstatu.

Hlavní motivací pro mě bylo udělat dílo, které, ačkoliv svým obsahem zneklidňuje, není depresivní, ale naopak působí živě a provokativně, a divákovi odhaluje navenek zábavnou formou vážné téma.

Tomuto záměru jsem také do určité míry podřídila i použité výtvarné a umělecké prostředky. Namísto intuitivní kresby a vyjádření pocitů jsem svoje ilustrace konstruovala pomocí pravítka, šablon, a za použití různých výtvarných nástrojů. Rekonstruovala jsem v podstatě situace, se kterými jsem již do určité míry byla vypořádána. "Stavěla jsem" prostory, jakási jeviště, které se mi uchovaly v paměti, a do nich jsem vkládala dění, jež se v daném místě odehrálo. Děj na obraze působí mnohdy na první pohled poněkud nepochopitelně. Některé zobrazené předměty mohou působit na diváka, jelikož se týkají pouze světa modelingu, poněkud kuriózně. Celkový dojem z ilustrací může budit dojem jakéhosi panoptika.

Ve své diplomové práci jsem kladla důležitost na prostředí. Pohledy do interiérů i exteriérů jsou většinou z nadhledu a neobvyklého úhlu, který je reálně těžko dosažitelný, či úplně nemožný. Při konstruování prostoru jsem nedodržovala striktně geometrická pravidla lineární perspektivy, čímž jsem chtěla docílit pocitu jisté nestability a "nesprávnosti".

Zaujalo mě, že hraním si s perspektivním zobrazováním vytvářím zvláštní prostory a netradiční kompozice. Pro takové pojetí prostoru mi byly inspirací středověké iluminace, raná renesanční díla a asijské umění. S asijským uměním jsem se přímo setkala při své první pracovní cestě na Tchajwan, ale některé tradiční principy zobrazování prostoru jsem začala vědomě využívat až o několik let později. Podnět k tomu vyšel od německého ilustrátora Henninga Wagenbretha, v jehož ateliéru ilustrace jsem byla na ročním studijním pobytu, a jehož tvorba mě výrazně ovlivnila.

Během práce na autorské knize jsem také sbírala obrázky nábytku, interiérů a domů, které mi posloužily jako předloha. Mým záměrem bylo představit určité prostředí pomocí jasných znaků, aby bylo pro diváka srozumitelnější. Do prostoru jsem také zakomponovala různé postavy, které na obraze hráli důležitou roli. Vyjádření vztahu mezi osobami pro mě, v případě této práce, bylo důležité. Téma intimity a modelingu jsem zpracovávala totiž především v souvislosti vzájemné komunikace.

Pod ilustracemi jsem umístila stručný text, ve kterém jsem chtěla divákovi přiblížit děj na obraze. Inspirovala jsem se středověkými rytinami, kde mnohdy až komentář osvětlil co na obraze je. Domnívám se, že tento způsob umístění textu či názvu díla navíc umocňuje ironický podtón celé knihy.

Se světem modelingu nepracuji ve své tvorbě poprvé. Jelikož byla tato oblast pro mě bohatým zdrojem podnětů a inspirace, reflektovala jsem vlastní zážitky již v předešlých dílech, a pracuji s ním kontinuálně. Jednou z knižních realizací s podobným námětem, kterou jsem vytvořila, byl komiks Disco Hollywood. Děj se odehrával převážně v milánském nočním klubu a sledoval příběh několika modelek a modelů. Práci jsem hekticky tvořila přímo v Miláně o přestávkách mezi prezentací šatů a bez následného upravení jsem jej v podstatě nečitelný prezentovala v ateliérovém komiksovém sborníku Noc. Na zahraničním studijním pobytu jsem zase oživovala vzpomínky na pracovní cesty do Asie. V tužkových kresbách jsem podvědomě vyjadřovala pocit osamělosti. Na těchto kresbách jsem začala výrazněji pracovat s prostorovostí, a využívat deformací perspektivních zobrazení záměrně. Další prací, ve které jsem zpracovávala téma ženy v kulturním průmyslu, byl životopis Marilyn Monroe, a mezi posledními realizacemi s podobným námětem byly velkoformátové tisky dámských šatů.

Uměleckým východiskem k mojí diplomové práci byl mimo jiné německý expresionismus. Domnívám se, že mě ovlivnil jeden z jeho hlavních představitelů Georg Grosz a to zejména svými pracemi na papíře. Šokoval mě u něj syrový výraz a kritičnost, se kterou znázorňoval okolní svět, ale zároveň jsem na něm oceňovala přímost, se kterou vybraná témata zpracovával. Na základě seznámení se s jeho tvorbou jsem si uvědomila, že chci téma intimity a světa modelingu zpracovávat ne tak útočně. Namísto karikatury a satiry jsem se pokusila docílit kritiky tím, že problém vyjádřím, jak jsem se již zmínila, ironicky. Domnívám se totiž, že ironickou nadsázkou můžeme účinnost obrazu ještě zvýraznit.

Důležitým východiskem mojí diplomové práce pro mě byla zkušenost s naší, západoevropskou, a asijskou kulturou, které jsem poznala díky pracovním cestám. Často jsem během své práce přicházela do styku s novými lidmi, což pro mě znamenalo neustále nové podněty. Z teoretických prací, které mě pomohli zorientovat se v tématu modelingu, bych jmenovala Společnost spektaklu od francouzského filosofa Guy Deborda, který se v ní zabýval otázkou spektaklu a kulturního průmyslu a jeho vlivem na společnost.

V mojí práci jsem také reflektovala postavení ženy a genderové stereotypy ve společnosti, které jsou v modelingu zvýrazněny. Příklad fotografa a modelky, respektovaného návrháře a švadleny a mi, ačkoliv vím, že jsou i výjimky, připadá i přes postupné transformování tradiční mužské dominantní role stále výrazný. Ve své práci jsem také vycházela z přednášek s názvem Moje tělo mi nepatří, které probíhaly předminulý rok na pražské FAMU. Tam jsem se seznámila mimo jiné s fenomenologickým vysvětlením problému anorexie, který byl zhruba vysvětlen jako

nemožnost přirozeně se projevovat, což je při práci v modelingu, kdy má model představovat danou roli celkem nemožné.

Moje diplomová práce je autorská kniha vytvořena pomocí grafických technik autorského ofsetu a tisku z výšky. Kniha se skládá z dvaceti čtyř celostránkových ilustrací, jejichž obsahem je výše uvedená téma. Vazba knihy vychází z charakteru a velikosti ilustrací. Je nestandardní, současná, a přizpůsobená obsahu knihy, který harmonicky doplňuje. Měkké, jednostranně potíštěné desky o rozměrech 42,3 x 31cm slouží jako ochrana pro knižní blok, který je k nim jen částečně přichycen. Knižní blok je tvořen napůl přeloženými listy, které jsou k sobě přilepeny pomocí přebývajících pruhu papíru z předešlé ilustrace. Pokud by se blok rozložil, vytvořil by jakousi harmoniku.

Papír pro svoji práci jsem důkladně vybírala. Po provedení prvních tisků na ofsetový a papír Prizma, který byl cenově výhodný, jsem usoudila, že bude lepší, zvolím-li jiný bez výrazné struktury a v přírodní bílé barvě. Celkový náklad padesáti knih jsem nakonec vytiskla na 135g/m² hladký papír značky Savanna, a na desky jsem použila Conquerol ve 500g/m².

Ilustrace v knize jsou tištěny černou ofsetovou barvou, do které bylo kvůli dosažení větší kresebnosti přidáno trochu modré. Některé ilustrace jsou pak doplněny přetisky z linolea. U těchto přetisků, které nikdy plně nepřekrývají původní ofsetový tisk, jsem použila převážně teplé odstíny barev, hlavně červenou a žlutou, které jsem ještě, podle individuální ilustrace, zjemňovala transparentní bílou. Texty, které se v knize vyskytují, jsem psala ručně, abych umocnila deníkový charakter knihy. Součástí mojí diplomové práce je také dvanáct z knihy vybraných ilustrací, jež jsem zarámované vystavila.

Zprvu se mi škála technologických možností zdála omezená, jelikož jsem musela knihu vytvořit pomocí grafických technik v určitém nákladu, a přitom najít tiskovou techniku, která by mému projevu byla nejbližší, technicky by mě příliš nesvazovala, a která by byla schopná reprodukovat jemné valéry a detailní kresbu. První volba padla na techniku tisku z hloubky, se kterým jsem již měla nějaké zkušenosti. Tuto techniku mám v oblibě především kvůli jemnosti čar a struktur a půvabnosti reliéfního ulpívání barvy na povrchu papíru, které lze jejím prostřednictvím docílit. Výsledek zkoušky provedené technikou čárového leptu a akvatinty na zinkové desce ale neodpovídal mým představám. Obraz, který jsem touto technikou vytvořila, působil sentimentálně a měkce, což jsem jako výraz nepreferovala. Nevýhodou hlubotisku je také fakt, že manipulace s tiskovou deskou je značně omezená a její příprava i samotný proces leptání kresby je časově velmi náročný.

Dalším pokusem k nalezení vhodné reprodukční techniky byl pro mě tisk z výšky. Linoryt je charakteristický svou plošností a ostrým ohraničením tiskové plochy. Je v něm ale také velmi obtížné dosáhnout jemných detailů. Rozhodla jsem se jej proto použít jako doplňující grafickou techniku, kde mohu jeho přednosti uplatnit nejlépe.

Po zkušenosti s tiskem z hloubky i výšky jsem provedla zkoušku pro autorský ofsetový tisk. Pro ofset je charakteristické to, "že tisknouce partie jsou na tiskové formě ve stejné rovině jako ostatní (tedy netisknouce) místa tiskové plochy. Je při tom využito jednoduchého principu vzájemného odpuzování mastnoty a vody. Podstata tisku spočívá v tom, že kresba provedená mastnými přípravky snadno přijímá mastnou tiskovou barvu, zatímco místa, jež tisknout nemají, jsou zvlhčena vodou a mastnou barvu odpuzují. Originální tisk se zpravidla provádí na litografickém lisu, případně na ofsetovém nátiskovém stroji. „Technika autorského ofsetu spočívá v tom, že je obraz malován přímo na speciální polyesterové folie, (ve své práci jsem použila ABZ folie formátu A3), či pauzovací papír, a ten je pak přenesen na tiskovou desku. "Ofset je dalším technickým zdokonalením principů litografie; těžké a křehké formy tiskového kamene jsou tu nahrazeny lehkou, snadno ovladatelnou a skladovatelnou deskou zinkového plechu.“ Aleš Krejča, *Grafické techniky*. Praha 1994. To byl také jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla pro autorský ofsetový tisk, který mi umožňoval s foliemi pracovat volněji.

Různými výtvarnými nástroji jsem vytvořila na folii a pauzovací papír jakýsi vzorník. Ten byl tiskařem vykopírován na tiskovou desku, vyvolán, a po té vytištěn na ofsetovém tiskovém stroji na více druhů papíru. Vytištěný vzorník předčil moje očekávání. Především jsem si ověřila, že na folii mohu pracovat velmi rozmanitými výtvarnými prostředky. Zaujala mě bohatost struktur a široká škála šedi, které lze docílit. Na technice autorského ofsetu mě vyhovovala možnost experimentovat s různými výtvarnými prostředky. Čáry a linie jsem tvořila tužkou, uhlem, škrábáním. Plochy jsem pojednávala stříkáním přes šablony, stříháním folie a rozmýváním tuše. Experimentovala jsem ale i s dalšími výtvarnými prostředky. Fascinovala mě rozmanitost prostředků, kterými jsem se mohla vyjádřit.

Nevýhodou autorského ofsetu může být nepředvídatelnost kvality výsledného tisku. Lze totiž jen přibližně určit, jak bude předloha po vytištění vypadat. Je to ovlivněno používáním nestandardních výtvarných materiálů, a tudíž i individuálním nastavením času, při vyvolávání obrazu. Tato technika je vcelku náročná na čas a materiál, jelikož se, pokud se obraz nevykopíroval dostatečně čitelně, musí obraz na folii předělat a použít nové tiskové desky. Na druhou stranu je ale v případě dobře vykopírovaného obrazu možné docílit velmi jemných přechodů barvy a vyvarovat se rastru, který vzniká při počítačovém zpracování obrazu.

Při srovnávání s dosavadními řešeními dané problematiky jsem nemohla najít autora, který by výtvarně zpracovával přímo autobiografické zážitky ze světa modelingu.

Práce italské umělkyně Vanessa Beecroft mě ale, ačkoliv je známá především svými instalacemi, přišla velmi blízko. Vanessa Beecroft pracuje ve svém díle s modelkami, herečkami, ale i náhodně vybranými ženami na ulici. Tyto ženy, které jsou víceméně stejně a spoře oblečeny, pak umísťuje do prázdných místností galerie, kde postávají a působí, že na něco čekají. V dílech Beecroftové ale žádný děj není. Beecroftová také pracuje s médiem knihy. Dojem, který jsem nabyla z fotografií jejích inscenací, jsem si utvrdila z knihy, kterou jsem od autorky viděla. Šlo o jakýsi deník, kde byly jemně, ale znepokojivě nakreslená ženská torza. Tyto citlivě pojaté ženské postavy působily velmi úzkostně, a to kromě jejich fragmentálnosti především tím, že vyjadřovaly nemohoucnost jíst a pohybovat se. Domnívám se, že Beecroftová ve svém díle vyjadřuje především zklamání a bezútěšnost v oblasti ženské identity.

Podobnou práci s jevištním scénickým prostorem jsem našla u německého malíře Neo Raucha. Jeho velkoformátové malby jsou nabitě mnohavrstevnatým, ale často nepochopitelných surrealistickým dějem. Ten je zasazen do rozmanitě členěného prostoru, se kterým malíř suverénně pracuje. Dalším z autorů, se kterými jsem našla určitou spojitost, je filmový režisér a malíř David Lynch. V jeho výtvarných dílech ovlivněných expresionismem se odrážejí i témata, se kterými pracuje ve své filmové tvorbě. Tím je zejména zájem o lidskou psychiku, většinou z té špatné strany, paralelní svět, a masku, za kterou se skrývá něco temného. V jeho filmech se často objevují role krásných žen, které jsou ale většinou nějakým způsobem utlačovány a ponižovány, a jejichž atraktivita působí v temném prostředí Lynchových filmů znepokojivě.

Teprve nedávno jsem poznala práci švédského výtvarníka Jockuma Nordstorma, jehož tvorba má určité znaky, se kterými se mohu ztotožnit. Jeho tvorba mimo jiné odkazuje na nábytkový design, architekturu a naivní umění, ale jinak je mnohem abstraktnější, vícebarevné a "přesné".

Ačkoliv mým záměrem bylo vytvořit autorskou knihu, která by byla zábavná, myslím si, že se mi nakonec i přes zvolené téma podařilo. Domnívám se, že jsem téma intimity, ze kterého jsem vycházela, nezpracovala banálně, čehož jsem se na začátku obávala. Velikým přínosem při práci na mojí autorské knize pro mě bylo seznámení se a experimentování s technikou autorského ofsetu. Získané poznatky bych ještě ráda zdokonalila a rozšířila.

Mým záměrem bylo původně vytvořit rozsáhlejší práci než je výsledná kniha. To jsem ale vzhledem ke zdlouhavému hledání tématu a použití technologie, která pro mě byla nová, nestihla.

Nemyslím si ale, že by tím moje kniha ztrácela na srozumitelnosti. Domnívám se, že mě nakonec

určitá hektičnost dovedla k výsledku, který dobře charakterizuje dané prostředí. Moje autorská kniha pro mě znamená určité vyústění mojí dosavadní práce, jelikož v ní propojuji témata, se kterými jsem kontinuálně pracovala, s kvalitním technologickým zpracováním, rukodělností a hravostí, které jsou mi blízké.

Citace z knihy: Aleš Krejča, *Grafické techniky*. Praha 1994